

Осадчий Анатолій Юрійович

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного
та фінансового права*

Національного університету «Одеська юридична академія»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР

Одним із чинників забезпечення ефективності правового регулювання публічного адміністрування є формування оновленої концепції адміністративних процедур, як внутрішньої форми його буття. Так, саме відсутність адекватної сучасним реаліям системи теоретичних поглядів щодо адміністративних процедур розглядається як один з головних чинників, що обумовлює неможливість протягом більш ніж двадцяти років ухвалити базовий законодавчий акт про адміністративні процедури.

При цьому, сама категорія «адміністративні процедури» не отримала сталого визначення у теорії адміністративного права. Важливим методологічним підґрунтям для розуміння сутності адміністративних процедур виступає оновлений підхід до розуміння категорії «адміністративний процес», що пов'язуючи його з адміністративною юстицією, як різновидом правосуддя у сфері публічно-правових відносин, одночасно не виключає необхідності подальшого теоретичного обґрунтування та правового регулювання порядку адміністративної правотворчості та правозастосування у публічному адмініструванні.

Враховуючи наведене, під адміністративною процедурою пропонується розуміти встановлений правом порядок реалізації правових форм публічного адміністрування, що охоплює як зовнішньо- так і внутрішньо організаційну діяльність суб'єктів публічної адміністрації та регламентує як порядок прийняття нормативно-правових актів, так і реалізацію інших правових форм публічного адміністрування.

Природньо, що змістовне наповнення цієї категорії повинно здійснюватися, насамперед, через виявлення найбільш загальних, фундаментальних положень реалізації

адміністративно-процедурної діяльності. Мова йде про принципи адміністративних процедур, що сприяють правильному пізнанню та застосуванню адміністративно-процедурних норм, є основою законодавчої практики, підготовки, розробки і прийняття правових норм, що відповідають їм за змістом, та подальшого удосконалення цих норм.

На сьогодні в науці адміністративного права відсутнє єдине розуміння системи принципів адміністративних процедур. Проте, варто виокремити низку наукових праць, що переважно або у частині присвячені розкриттю цієї проблематики. Так, О.С. Лагодою у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Адміністративна процедура: теорія і практика застосування» (2007 р.) окремий розділ присвячено визначенню та характеристиці окремих принципів адміністративних процедур. Ю.М. Фролов у статті «Класифікація принципів адміністративних процедур» (2013 р.) наводить основні критерії класифікації таких принципів, виділяє відповідні їх різновиди та розкриває їх зміст. Н.Л. Губерською у монографії «Адміністративні процедури у сфері вищої освіти: теоретико-правове дослідження» (2015 р.) визначено принципи організації та реалізації адміністративних процедур відносно до сфери вищої освіти. Д.В. Сущенко у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук «Адміністративні процедури в Україні та країнах Європи: порівняльно-правовий аспект» (2018 р.) також розглядає, використовуючи порівняльний метод, і принципи їх здійснення. Окремо необхідно зазначити дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук А.А. Шарая «Принципи адміністративно-процедурного права: питання теорії та практики» (2020 р.), де такі принципи розглянуто як універсальні основоположні зумовлені соціальними закономірностями, закріплені в адміністративно-процедурних нормах фундаментальні ідеї та базові засади адміністративно-процедурної діяльності. Також автором проаналізовано низку критеріїв їх класифікації, що позитивним чином позначається на розумінні сутності, унікальності принципів адміністративно-процедурного права.

Принципи адміністративних процедур можна трактувати як загальні, основні, фундаментальні положення реалізації адміністративно-процедурної діяльності.

Під класифікацію принципів адміністративних процедур розуміється умовний їх розподіл з використанням окремих критеріїв для визначення зв'язків між ними, встановлення існуючих закономірностей їх ресурсу, можливості надання правової оцінки кожному окремому принципу.

На теперішній час слід констатувати різноманітність підходів до розуміння та класифікації принципів адміністративних процедур. Так, О.С. Лагода виокремлює загальноправові та галузеві адміністративно-процедурної діяльності [3, с. 11]. Н.Л. Губерською пропонується поділ принципів адміністративних процедур на загальні та спеціальні принципи [1, с. 54]. Ю.М. Фролов поділяє принципи адміністративної процедури на дві групи – основні, загальні та спеціальні [5, с. 428]. А.А. Шарая виокремлює дві групи принципів адміністративно-процедурного права: універсальні принципи та інституційні принципи [6, с. 85]. Вбачається, що такі підходи тяжіють до так званого «класичного» поділу принципів адміністративних процедур, що свідчить про сприйняття загальноновизнаних у вітчизняній правовій науці положень щодо поділу принципів права загалом і галузево-підгалузевого поділу принципів.

У свою чергу, існують авторські підходи до класифікація та угруповання принципів адміністративних процедур. Так, А.А. Пухтецька, пропонує матеріальні принципи та процедурні принципи [4, с. 82]. І.В. Криворучко виокремлює три групи принципів: 1) конституційно-правові; 2) організаційні; 3) морально-етичні [2, с. 71].

Окремі автори обмежуються лише наведенням системи принципів без їх класифікації.

Варто звернути увагу на систему принципів запропоновану в проекті закону про адміністративну процедуру, предмет регулювання якого хоча й не охоплює усю процедурну діяльність у публічному адмініструванні, проте стосується упорядкування чи не найбільш значущого та великого масиву процедур публічного адміністрування, якими опосередковується біль-

шість відносин публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами. Так, законодавець передбачає та принципи адміністративних процедур: 1) верховенство права, у тому числі законність та юридичну визначеність; 2) рівність перед законом; 3) добросовісність і розсудливість; 4) відкритість; 5) ефективність; 6) обґрунтованість; 7) безсторонність (неупередженість) адміністративного органу; 8) пропорційність; 9) своєчасність і розумний строк; 10) офіційність; 11) презумпція правомірності дій та вимог особи; 12) гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні; 13) гарантування ефективних засобів правового захисту. Вбачається, такий підхід є дещо деструктивним, адже до системи принципів віднесено і гарантії, і презумпції.

Отже, принципи на яких базуються адміністративні процедури є не чим іншим, як особливою сукупністю об'єктивних і суб'єктивних засад, керуючих ідей та пізнаних закономірностей, що закріплені або потребують нормативного закріплення, спрямовані на досягнення оптимальних результатів діяльності суб'єктів публічної адміністрації з прийняття нормативних актів чи розгляду адміністративних справ. Кожен принцип адміністративної процедури виконує власну, чітко визначену роль в організації та реалізації адміністративно-процедурної діяльності. З іншого боку, принципи адміністративної процедури неможливо розглядати без урахування їхньої загальної єдності та взаємообумовленості. Вони діють не розрізнено, а в сукупності, тісно переплітаються та взаємодіють, переходять один в одного, впливають один з одного.

Джерела:

1. Губерська Н.Л. Основні принципи організації та реалізації адміністративних процедур. *Публічне Право*. 2015. № 1 (17). С. 48–56.

2. Криворучко І.В. Класифікація принципів адміністративної процедури та її застосування наукою державного управління. *Наук. вісн. Акад. муніцип. упр.* 2016. Вип. 1. С. 64–74.

3. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 21 с

4. Пухтецька А.А. Принципи адміністративного права: адміністративно-правові та євроінтеграційні аспекти оновлення змісту та практики застосування : монографія. Київ ; Харків : ПП Панов, 2016. 434 с.

5. Фролов Ю.М. Класифікація принципів адміністративних процедур. *Форум права*. 2013. № 4. С. 423–429. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

6. Шарая А.А. Класифікація принципів адміністративно-процедурного права. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2019. № 6 (40). С. 81–86.

Пілюк Суліко Валеріївна

*к.ю.н., доцент кафедри конституційного права та правосуддя
ЕПФ Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

**ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ЗАКОНОДАВЧОГО
ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ
ВИКОНАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ
В РАЗІ ВІДСУТНОСТІ ПОВНОВАЖНОГО СКЛАДУ
СУДУ АБО ЛІКВІДАЦІЇ СУДУ**

Основною конституційною засадою судочинства, серед іншого, є обов'язковість судового рішення (п. 9 ч. 2 ст. 129 Конституції України), що є однією із важливих складових принципу правової визначеності, а також права на справедливий суд, закріпленого, зокрема, у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Виходячи з практики Європейського суду з прав людини та, зокрема, рішення у справі «Шмалько проти України» від 20 липня 2004 року, виконання судового рішення є невід'ємним елементом права на судовий захист, передбаченого ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина судового розгляду.

У справі «Горнсбі проти Греції» Суд зазначив, що виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина судового розгляду [1, п. 40].

Згідно ст. 129¹ Конституції України держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку; контроль за виконанням судового рішення здійснює суд [2].